

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirjaamo
PL 29
00023 Valtioneuvosto

LAUSUNTO

Asia Lausuntopyyntö opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman taideyliopistoselvitystyöryhmän muistiosta

Dnro 63/040/2010 24.1.2011

Katsomme, että kolmen nykyisen taidealan yliopiston yhdistäminen yhdeksi taideyliopistoksi ei ole yksinomaan hyvä tai huono asia. Suunnitteilla olevan yhdistymisen houkuttimena on merkittävä resurssilisäys, joka voi tuottaa lisää mahdollisuuksia sekä taiteelliseen toimintaan että taiteen tutkimukseen ja täten myös lisää työpaikkoja taiteen kentälle. Tämä olisi mitä kannatettavin ajatus. Toisaalta taloudellisten arvojen korostaminen taiteen opetuksen keskiössä herättää epäilyksiä taiteen integriteetistä ja itsenäisyydestä tulevaisuudessa. Tuoko eri taideyliopistojen pelkkä hallinnollinen yhdistäminen opetukseen kaivattuja poikkitaiteellisia synergiaetuja? Onko toisaalta mahdollista, että tällainen yhdistäminen johtaa pitkällä tähtäyksellä erillisten taiteenlajien syvimmän tradition katoamiseen?

Kiitämme mahdollisuudesta saada esittää näkökantamme tässä asiassa, joka monessa mielessä koskee jäsenistöämme, niin nykyisiä opiskelijoita ja opettajia kuin tulevaisuuden opiskelijoita, tulevia jäseniämme.

Kyseessä olevaa selvitystä on ollut tekemässä moni henkilö ja taho. Se näkyy ristiriitaisuutena sekä paikoin epäviereisenä moniäänisyytenä. Yhtäällä puhutaan opetus- ja tutkimushenkilökunnan mahdollisuudesta lisätä taiteellisen toiminnan ja tutkimuksen osuutta kokonaistyöajassa. Samaan aikaan toisaalla vaaditaan yliopistolta valmiutta järjestää rajat ylittäviä opintokokonaisuuksia sekä opiskelijoille yhä yksilöllisempiä opintopolkua, mikä ei onnistu ilman erittäin substantiaalista ja henkilöresursseja sitovaa suunnittelutyötä ja opinto-ohjausta.

Selvityksessä ollaan myös huolestuneita taidealan koulutuksen saaneiden työllistymisestä ja tulonmuodotuksesta. Samalla halutaan kuitenkin lisää kansainvälistä liikkuvuutta ja ”ulkomaisten opettajien ja opiskelijoiden määrän merkittävää lisäämistä”. Tämä osaltaan kiristää kilpailua entisestään.

Sivistyspoliittinen ministeriryhmä on linjannut, että voimavaroja on suunnattava kansainvälistymiseen sekä ”vahvistamaan korkeakoulujen profiileja ja painoaloja”. Sibeliuksen Akatemian kohdalla molemmat kriteerit täyttyvät mainiosti jo nyt. Yliopisto on kansainvälinen ja sen profiili on selkeä ja korkea. Taideyliopisto pikemminkin ehkä hämärtäisi selkeää profiilia.

Selvityksessä nousee useassa kohdin esiin tutkimuksen rooli taideyliopistoissa. Kolmen yliopiston yhteen liittyminen ja sen yhteistyö muiden yliopistojen taiteentutkimuksen laitosten kanssa epäilemättä toisi synergiaetuja.

Selvityksessä korostuu useassa kohdin talous, kuluttaja, hyödyntäminen ja taloudellinen merkitys. Taloudelliset argumentit eivät missään olosuhteissa saisi olla ohjaamassa sellaista päätöksentekoa, joka pitkällä tähtäimellä koskee taiteen korkeinta opetusta ja viime kädessä koko taidekenttää. Kaiken ytimessä pitää olla taide ja kulttuuri itseisarvona. Selvityksen eräessä lauseessa todetaan erittäin painokkaasti: ”Vapaan taiteilijan koulutus ja siihen olennaisesti liittyvä tutkimus lähtevät taiteilijasta ja teoksesta, jotka toimivat ja syntyvät ajankohtaisessa tilassa, ajassa ja paikassa.”

Selvityksen luvussa 3.3 pohditaan koulutustarpeita. Mainitaan, että nykyinen tarjonta ei vastaa kysyntää. Mainitaan myös, että koulutustarjonta kohdentuu väärin. Kulttuuri- ja sivistysvaltion täytyy voida luoda puitteet, jossa laadullisesti korkeatasoista luovaa ja esittävää korkeakulttuuria voidaan harjoittaa. Taideaineiden koulutus ei voi pelkästään lähteä siitä, että se vastaa trendikkäästi kysyntään, sillä tämä olisi kovin lyhytnäköistä. Koulutuksen tehtävänä on synnyttää taiteellisesti itsenäisiä, vastuullisia kansalaisia, jotka muokkaavat kulttuuriamme.

Taidealan koulutuksen kokonaisuuden selvittäminen ei kuulunut työryhmän toimeksiantoon. AMK:n koulutuksen tehtävät ja määrä on syytä selvittää, mutta nämä kysymykset eivät kuulu Taideyliopiston mahdollista synnyttämistä koskevaan yhteyteen.

Taideyliopiston synnyttämistä perustellaan monialaisuuden hyödyillä sekä kulttuurin muutoksen mukanaan tuomien ja mahdollistavien uusien taidemuotojen syntymisillä (esim. mainitut yhteisötaide, ekologinen taide). Uudet nousevat taidemuodot tulisi kuitenkin nähdä nykyisten muotojen laajennuksina, ei niiden korvauksina. Sinänsä voisi olla kannatettava ajatus, että jotkin uusiin taidemuotoihin liittyvät kurssit, esimerkiksi multimediapedagogiikka, voitaisiin järjestää yhteisinä kaikille opiskelijoille. Työryhmä ehdottaa myös, että ”opetussuunnitelmatyössä edetään laajempien kokonaisuuksien hallintaan.” Mikäli lyhyellä tähtäimellä tehdään suuria hallinnollisia ja ylimmän taideopetuksen sisältöjä koskevia muutoksia, voidaan romuttaa pitkä ylimmän taideopetuksen traditio ja menettää kaikista arvokkain: syvällisesti oman alansa välineisiin ja traditioihin perehtynyt itsenäinen huipputaiteilija. Selvityksessä mainitaan s. 30: ”Taideyliopisto mahdollistaisi opiskelijalle joko syventymisen omalle taiteenalalle tai aikaisempaa laajemmat, yksilölliset opintopolkumahdollisuudet.” Ensin mainittu kohta on kulttuurin ensisijainen lähtökohta, josta muut hybriditaidemuodot ver-sovat. Kunkin nykyisen taideyliopiston sisällä tehtävää perustoimintaa ei saa missään olosuhteissa vaarantaa. Täydellinen syventyminen omaan alueeseen taiteen ylimmässä opetuksessa täytyy säilyttää.

Helsingissä, 11. maaliskuuta 2011

Veli-Matti Puumala
säveltäjä

Annu Mikkonen
toiminnanjohtaja

Suomen Säveltäjät ry on suomalaisten ja Suomessa vakituisesti asuvien taidemusiikin säveltäjien ammatillinen järjestö, johon kuuluu 180 säveltäjää. Jäsenistö edustaa kattavasti Suomen taidemusiikin säveltäjiä, sillä lähes kaikki ammattimaisesti toimivat säveltäjät ovat yhdistyksen jäseniä. Tässä esittämämme näkemykset perustuvat pääosin seikkoihin, jotka koskevat taidemusiikin säveltäjiä ja heidän työhönsä liittyviä näkökohtia.